

Plan for lese- og skriveopplæringen for Namsos kommune

2009-2013

Bygge stein på stein

Utarbeidet av:
Dagrun Hammes, Laila Elverum, Heidi Totsås Weglo,
Grethe Sitter, Grete Hagen og Torild Midtgård.

Forord

Er norskfaget skolens viktigste fag? Mange fagpersoner vil hevde det! Det har sammenheng med at morsmålet er grunnlaget for all faglig lærdom. Derfor har sentrale myndigheter over tid hatt et særlig fokus på norskfaget. Det er utarbeidet sentrale føringer/strategier som kommunene skal følge opp. Namsos kommune har derfor oppdatert sin kommunale plan for lese- og skriveopplæringen. Planen er førende for alle våre barnehager og grunnskoler og gjelder for tidsrommet 2009 -2013.

I denne planen er den forberedende lese- og skriveopplæringen som skal skje i barnehagene beskrevet. I barnehagene etableres en stor del av grunnlaget for videreutvikling av språkkompetansen. TRAS- prosjektet (Tidlig Registrering Av Språkutvikling) skal videreføres. Ved en systematisk oppfølging gjennom ulike aktiviteter, skal de ansatte ha et bevisst og reflektert forhold til hvordan det jobbes med barns språkutvikling. Det er viktig at informasjon og kartleggingsresultat kan overføres til skolene i forbindelse med overgangen barnehage – skole.

Resultatene fra de nasjonale prøvene viser at våre elever samlet sett ligger tilnærmet på landgjennomsnittet i lesing. Imidlertid er variasjonene store fra skole til skole.

Det skal stimuleres til leseglede hos elevene gjennom hele grunnskoleløpet. Det må legges særlig vekt på å utvikle positive holdinger til lesing blant gutter. Kommunen må ha en målsetting om at resultatene fra nasjonale prøver i lesing - samlet sett - skal være høyere enn landsgjennomsnittet innen utgangen av planperioden. Skal vi make det, er vi avhengige av en systematisk og planmessig oppfølging, både i norskfaget og i skolens øvrige fag. Denne planen er et virkemiddel som skal danne grunnlag for bedre resultat. I tillegg er det viktig med gode rammevilkår i form av tilstrekkelige lærerressurser og en styrket lærerkompetanse. Det gis dermed en reell mulighet til å gi en tilpasset opplæring.

PPT har en sentral rolle i å bistå barnehager og skoler med kartlegging og oppfølging av barn og elever. I samarbeid med barnehager og skoler, kan PPT gjennom sin fagkompetanse bistå på ulike måter. Det systemrettede arbeidet må vektlegges.

Til slutt vil jeg takke medlemmene av plangruppen som har hatt ansvaret for utarbeidelse av denne planen! Kommunen har nå fått et godt grunnlag for videre systematisk oppfølging av lese- og skriveopplæringen. Planen skal tas aktivt i bruk i alle våre barnehager og grunnskoler!

Lykke til med arbeidet!

Namsos, juni 2009.

Svein-Arild Rye
oppvekstsjef

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	4
Forberedende lese- og skrive opplæring i barnehagen.....	7
Plan for lese- og skrive opplæring på 1. og 2. årstrinn.....	12
Plan for lese- og skrive opplæring på 3. og 4. årstrinn.....	18
Plan for lese- og skrive opplæring på 5., 6. og 7. årstrinn.....	22
Plan for lese- og skrive opplæring på 8., 9. og 10. årstrinn.....	26
Kartlegging: Læreren må kartlegge og observere basiskunnskap på alle trinn.....	32
Kartlegging av lesing/skriving på 1. – 3. årstrinn.	35
Kartlegging av lesing/skriving på 4. – 5. årstrinn.	36
Kartlegging av lesing/skriving på 6. -7. årstrinn.	37
Kartlegging av lesing/skriving på 8. – 10. årstrinn.	38
Sjekkliste for kartlegging / observasjon før eventuell henvisning til PPT.....	39
Kilder:.....	41

Innledning

Internasjonale undersøkelser er blitt slått stort opp i media. Vinklingen er ofte negativ i forhold til norske elevers kunnskaper. Både PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) og PISA (Programme for International Student Assessment) tilkjenner at norske elever leser gjennomsnittlig i forhold til andre land. Sammenlignet med land i Norden ligger Norge svakt. Spriket i leseferdigheter er stort. Vi har mange gode lesere, men vi har også mange svake lesere. Norge er et av landene med de største forskjellene. Med tanke på enhetsskolebegrepet gjennom mange år har vært viktig for norsk skolepolitikk, er dette betenkelig.

Det er også betydelige kjønnsforskjeller når det gjelder leseferdigheter. Forskjellene er størst på de litterære tekstene. Jenter og gutter har omtrent lik score ved avlesing av kart, grafer og diagram, men jentene gjør det mye bedre på åpne oppgaver som krever refleksjon og tolkning. Av de 25% svakeste leserne er det 63% gutter og 37% jenter.

Fra år 2000 har leseopplæringen, spesielt på småskoletrinnet, fått stor oppmerksomhet i det offentlige rom. Det er grunn til å tro at sterkere oppmerksomhet rundt leseopplæring og større vekt på kompetanseutvikling kombinert med systematiske kartleggingsrutiner gir bedre resultat.

I perioden 2001 – 2005 har Lesesenteret fulgt utviklingen av leseferdighet blant norske 2. klassinger i representative utvalg fra de årlige undersøkelsene. Resultatene gir grunn til en viss optimisme. Våren 2005 er prosentandelen med ”alt rett” høyere enn ved tidligere undersøkelser. Dette er en forbedring som trolig kan forklares med framgang i guttegruppen. Prosentandelen elever på/under bekymringsgrensene synes å være relativt stabil, men er likevel betydelig lavere enn ved standardiseringsundersøkelsen i 2000. Det tyder på at resultatene for norske elever sannsynligvis er ”på rett vei”. Norsk skole skal ikke revolusjoneres, men med noen grep kan vi styrke en utvikling i retning mot bedre læringsarbeid og bedre læringsresultat.

Namsos kommune har startet dette arbeidet ved å utarbeide en kommunal plan for lese- og skriveopplæringen for alle våre barnehager og grunnskoler.

Momenter planen bygger på:

- Kunnskapsløftet 2006; grunnleggende ferdigheter: Kunnskapsløftet innebærer at skolen skal prioritere utvikling av grunnleggende ferdigheter i alle fag. Dette er viktige forutsetninger for videre læring. De grunnleggende ferdighetene er:
 - å kunne uttrykke seg muntlig
 - å kunne lese
 - å kunne regne
 - å kunne uttrykke seg skriftlig
 - å kunne bruke digitale verktøy

Alle lærere har ansvaret for at elevene utvikler sine grunnleggende ferdigheter gjennom arbeidet med de ulike fagene.

- Tidlig og god språkstimulering i barnehagen er en viktig del av leseopplæringen
- Forutsetningen for å bli en god leser, er å lese mye og ofte
- Leseboka er svært viktig, spesielt for de svake leserne
- All lesing er positiv lesing
- Det må legges vekt på lesestrategier og studieteknikk
- Det viser seg at felles muntlig aktivitet i stor grad må vektlegges. Klasser som har mye felles muntlig aktivitet gjør det generelt bedre mht lesing enn klasser med sterk grad av individuelle arbeidsplaner. Individuelle arbeidsplaner *kan* være med på å forsterke ulikheter mellom elevene
- Leseferdighet kan læres. Systematisk og målrettet undervisning for å gjøre elevene selvstendige, aktive og metakognitive, har vist seg å gi god effekt
- Lesing er grunnlagt for all læring – også i voksenlivet

Planen for lese- og skriveopplæringen for Namsos kommune er nå revidert og oppdatert.

Planen har fokus på strukturen og vektlegger viktige områder i grunnopplæringen.

Vi mener at den kan være til god hjelp i arbeidet med å gi alle barn og unge i kommunen de beste mulighetene for å bli gode lesere.

Forberedende lese- og skriveopplæring i barnehagen.

Forberedende lese- og skriveopplæring i barnehagen.

Språkutvikling er noe av det mest betydningsfulle som skjer i et barns liv. Ved hjelp av språk lærer barn å forstå seg selv og omverdenen. Språk læres i samvær med de menneskene vi omgås med i hverdagen. Tidlig og god språkstimulering er en viktig del av barnehagens innhold. Leken er barnas hovedaktivitet. Gjennom den kan de utforske språket og tilegne seg ferdigheter som gjør at lese- og skriveutviklingen går lettere når de begynner på skolen. Barnehagene må derfor ha et bevisst og reflektert forhold til hvordan de jobber med barns språkutvikling.

TRAS (Tidlig Registrering Av Språkutvikling) er et observasjonsmaterieell for språk og språkutvikling hos barn i barnehagen. I 2004 – 05 tok PPT initiativ til å sette i gang et TRAS-prosjekt i Namsos. Barnehagetilsatte er skolert i TRAS. Alle er forpliktet til å bruke verktøyet. Tidlig språkstimulering er spesielt viktig i forhold til barn fra språklige minoriteter. Det å lære å lese på et språk barnet i utgangspunktet ikke mestrer, gir økt risiko for å utvikle senere lesevansker (Aukrust, 2005).

I og med at barnehagen hører til samme departement som skolen, betraktes den som en del av utdanningsløpet. Kunnskapsdepartementet har påpekt at barnehagen skal beholde og videreutvikle sin egenart som arena for omsorg, oppdragelse, lek og læring. Samtidig må vi forholde oss til nye krav og forventninger om hva barna skal lære i løpet av barnehagetida. Barnehageloven, Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver og kommunale planer er førende for alt arbeid i barnehagen.

Barnehagens del i lese- og skriveopplæringsplanen er generell og ikke aldersinndelt. Som et supplement til planen, har styrerne i kommunale og private barnehager utarbeidet mer detaljerte progresjonsplaner for 1 - 3 åringen, 3 - 4 åringen og 5 åringen.

Det er viktig at Namsos kommunes lese- og skriveopplæringsplan også omfatter barnehagen. I barnehagen etableres en stor del av grunnlaget for barns språkkompetanse.

HVA?	HVORDAN?	HVORFOR?
<p>Språkforståelse</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Høytlesing • Rim og regler • Bevegelsesleker • Sanger • Stimulere nysgjerrighet • Opplevelser: Forberedelse og bearbeidelse • Begrepsinnlæring ved hjelp av ulike språkverktøy, f. eks. ”Snakkepakken”, språksprell • Utnytte rolleleken • Sette ord på følelser • Oppmuntring og ros 	<ul style="list-style-type: none"> • Gi barna opplevelser og erfaringer gjennom handling og bruk av ulike sanser • Klassifisering i overordnede og underordnede begreper • Ved hjelp av språket lærer barn å forstå seg selv og omverdenen • Utvikle et godt talespråk og god språkforståelse
<p>Språklig bevissthet</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Høytlesing • Sangleker • Regler, telleremser • Lek med rimord • Lek med rytmen i ord • Lek med små og store bokstaver, skrive navn, henge opp ordbilder, bokstaver/alfabetet på gulv • Barnet skal møte symboler for bokstaver og tall • Gi utfordringer med utgangspunkt i barnets interesser, kunnskaper og ferdigheter • Tekstskaping – barnas egne historier • Bruke trekantblyanter til tegning og skriving • Bruke barnas navn hvor det skal brukes navn. • Skrive huskelapper og lignende sammen med barna 	<ul style="list-style-type: none"> • Daglig høytlesing. Snakke om innholdet, tenke høyt sammen med barna • Begynnende refleksjon over språkets innhold og form • Følge opp barnets initiativ • Utvikle et forhold til tekst • Vektlegge små bokstaver • Sikre riktig blyantgrep • Møte ulike symboler som bokstaver og tall i daglige sammenhenger

HVA?	HVORDAN?	HVORFOR?
Registrering av språkutvikling	Ved hjelp av TRAS-sirkelen <ul style="list-style-type: none"> - samspill - kommunikasjon - oppmerksomhet - språkforståelse - språklig bevissthet - uttale - ordproduksjon - setningsproduksjon 	<ul style="list-style-type: none"> • Tidlig forebygging. Oppdage mangler og sette inn tiltak
Motorisk utvikling	<ul style="list-style-type: none"> • Ulike grov- og finmotoriske aktiviteter 	<ul style="list-style-type: none"> • Ved sanseinntrykk og bevegelse skaffer barn seg erfaringer, ferdigheter og kunnskaper på mange områder • Begynnende skrivetrening • Trene på klippeteknikk (aldersavhengig)
Godt læringsmiljø	<ul style="list-style-type: none"> • Uformelle og formelle lærings situasjoner • Legge til rette for opplevelser • Skape et språkstimulerende miljø • Samlingsstund 	<ul style="list-style-type: none"> • Læring foregår i det daglige samspillet med andre mennesker og med miljøet og er nært knyttet til lek, oppdragelse og omsorg • Oppøve konsentrasjon, sitte rolig i en periode, turtaking • Daglig samling med lek, sang og språkleker • Oppleve daglig glede og spenning ved høytlesing, fortelling, sang og samtale •

Samarbeid hjem - barnehage	<ul style="list-style-type: none"> • Daglig kontakt • Veiledning • Informasjon 	<ul style="list-style-type: none"> • Bevisstgjøring av foresattes ansvar • Gjensidig respekt og anerkjennelse for hverandres ansvar og oppgaver i forhold til barnet • Hjelpe foreldre med minoritetsspråklig bakgrunn til å forstå og gjøre seg forstått i barnehagen
-----------------------------------	---	---

Plan for lese- og skriveopplæring på 1. og 2. årstrinn.

Plan for lese- og skrive opplæring på 1. og 2. årstrinn.

HVA?	HVORDAN?	HVORFOR?
Samarbeid hjem - skole	<p>Høstforeldremøtet: Kurs/opplæring i lese og skriveopplæring.</p> <p>Orientering om leselystaksjon.</p> <p>Forventninger til foresatte: - Være gode modeller som leser selv (for eksempel bøker, aviser, ukeblader..) - Lese for barnet hver dag - Motivere for høytlesing hjemme - Leksehøring hver dag - Repetert lesing - "Lesekvarten" (Oppfordre foresatte til å lese 15 min. hver dag for barna. Samtale om det som leses).</p>	<p>En god lese- og skriveutvikling forutsetter god oppfølging i hjemmet.</p> <p>Bevisstgjøring og opplæring av foresatte i forhold til lese- og skriveopplæringen på skolen.</p> <p>Felles ansvar for lese- og skriveopplæringen.</p> <p>For å øve barn i å lytte, utvikle ordforråd og begreper.</p>
Godt læringsmiljø	<p>Tydlig klasseledelse: - fast oppstart på dagen/timen - klasseregler - forutsigbarhet - faste rutiner</p>	<p>Viktig med en tydelig struktur og en god og trygg klasseledelse.</p> <p>Alle elever skal oppleve at de har et godt læringsmiljø som gir trygghet og aksept for likheter og ulikheter.</p>
Muntlig aktiviteter/ begrepsinnlæring	<p>Ta ordet og snakke tydelig. Beskrive, forklare, skildre, gjenfortelle, kategorisere. Ta mottakers perspektiv.</p> <p>.</p> <p>Ta vare på fortellerkunsten; fortelle historier for elevene.</p>	<p>På 1. årstrinn uttrykker elevene seg i stor grad muntlig. Det er viktig at det setter av tid til muntlig aktivitet. Gode muntlige ferdigheter er en forutsetning for å uttrykke seg godt skriftlig. Gjennom muntlig aktiviteter/samtale utvikles elevens ordforråd/ begrepsforståelse.</p> <p>Ta vare på muntlige tradisjoner. Gi fellesskapsfølelse og knagge å henge kunnskapen på.</p>

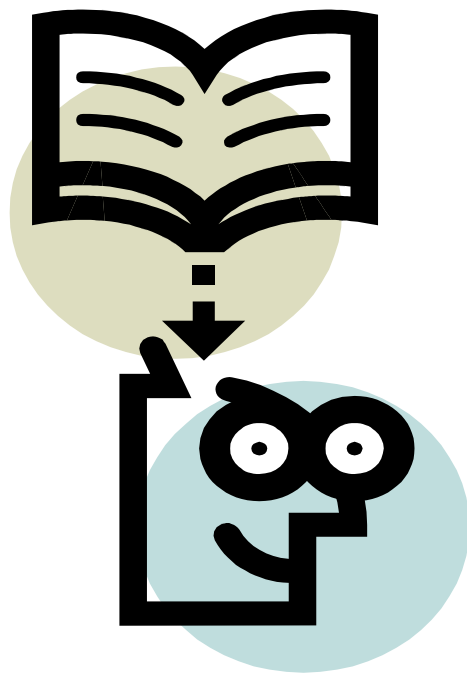
HVA?	HVORDAN?	HVORFOR?
Høytlesing	<p>Sett av tid til ”bare” høytlesing hver dag.</p> <p>Faste tidspunkter på timeplanen der lærer leser høyt for elevene. Leselystaksjon.</p>	<p>Lærer seg å lytte. Skaper leselyst og er språkstimulerende. Fremmer språklig kompetanse og interesse for bøker og lesing. Skaper kontakt mellom oppleser og elevene. Gir god fellesskapsfølelse.</p>
Bevisst og systematisk bruk av språkleker	<p>Daglige økter på 15-20 min. Anbefaling: Språksprellpermen/ Jørgen Frost</p> <p>Ukas rim/regle som læres utenat.</p>	<p>Språklig bevissthet er viktig for den videre lese- og skriveutviklingen. Gir en god begrepsinnlæring.</p> <p>Lære og lytte ut forlyd, midtlyd og utlyd i ord. Forståelse av rim og stavelsesdeling. Gir eleven kunnskap om språklyd.</p> <p>Utenatlæring.</p>
Grovmotoriske aktiviteter/ Finmotoriske aktiviteter/	<p>Kroppsøving, utetid, klasseromsaktiviteter</p> <p>Ulike aktiviteter (klippe, sy, lime, plastelina og lignende aktiviteter)</p>	<p>Til forberedelse av skriveprosessen. Bedre skulderstabilitet.</p> <p>For å sikre at finmotorikken er god nok når den formelle håndskriftsopplæringen begynner. Gir godt blyantgrep og en avslappet håndstilling.</p>
Småbokstaver	<p>La hovedtyngden av arbeidet ligge på småbokstavene (store bokstaver først i navn og setninger).</p>	<p>Små bokstaver er mest brukt, synlige i dagliglivet. Gir mulighet for praksis fra første dag. Formlike ord (eks: her, der og ser, mer).</p>

HVA?	HVORDAN?	HVORFOR?
Bokstavkunnskap	<p>Bruk 2 uker pr. lyd på de 8 første bokstavene. På de neste bokstavene brukes det <i>en</i> uke pr lyd. Bruk samme innlæringsmetode på alle bokstavene.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan formes bokstaven i munnen? • Lete etter gjenstander i rommet som har lyden i seg. • Sporing på tavle, svamp, rygg, plastelina, sandpapirbokstav -er, forme bokstaven med kroppen • Mitt skip er lastet med og lignende aktiviteter • Arbeidsbok <p>Arbeid parallelt med lyd og skrifttegn.</p> <p>Det må læres hvordan bokstaven utformes.</p>	<p>Gir god tid til å jobbe med den enkelte lyd. Det kan gi større rom for lek i innlæringen. Alle blir med fra starten av.</p> <p>Læring gjennom bruk av alle sanser (auditivt, visuelt og taktilt).</p> <p>Den enkelte bokstav må læres/drilles. Det må øves! Ikke en gang, men 100 ganger minst.</p> <p>Ha automatisert lyd- og bokstavforbindelser.</p> <p>Automatisere hvordan den enkelte bokstaven skrives.</p> <p>Bevisstgjøring av lydens artikulasjon.</p>
Orddiktat	<p>Bruk ord fra leseleksa denne uken, 3- 5 ord pr. uke. Elevene må få ordene på ukeplanene for å øve på forhånd.</p>	<p>Vektlegger rettskriving og utenatføring.</p>
Skrivetrening	<p>Sporing av småbokstaver. Viktig å jobbe parallelt med bokstavinnlæring.</p> <p>Bruk ord og setninger fra leseleksen denne uken.</p> <p>Begynne med sammenhengende skrift når bokstavene er innført.</p>	<p>Det er viktig å lære riktig skriveretning/utforming av bokstav fra første dag.</p> <p>Utvikler en sammenhengende og funksjonell håndskrift.</p> <p>Repetisjon/overlæring (Dette kan godt være parallele prosesser).</p>

HVA?	HVORDAN?	HVORFOR?
Lesestund	<p>Sett av 20 min. i uka til lesing. Fast ramme for lesestunden for hele skolen. Bør gjennomføres på hele skolen samtidig. Viktig å ha et rikt utvalg av litteratur.</p> <p>Bibliotekansvarlig bør ha oppfølgingsansvaret. Leselystaksjon. Kontaktlærer hjelper elevene til å velge bøker som passer deres lesenivå.</p>	<p>Lese mye for <i>lesegledens</i> skyld.</p> <p>Medfører leseglede og leselyst.</p>
Arbeidsvaner	<p>Still krav og vis forventninger til innsats og grundig arbeid.</p> <p>Vektlegge hvordan arbeidet er gjort, både muntlig og skriftlig.</p>	<p>For å lære noe må man strekke seg. Alle elever har krav på det i opplæringen. Lærer gode arbeidsvaner.</p> <p>Viser at arbeidet elevene daglig gjør er viktig og at det blir verdsatt gjennom konstruktive tilbakemeldinger fra lærer.</p>
Overlæring og repetisjon	<p>Drill og øv mange repetisjoner på ulike måter.</p>	<p>Det må øves svært mye for å sikre automatisering.</p>
Daglig lekse for alle	<p>Gi lekse <i>til alle</i> hver dag. Leseleksen må gjennomgås på skolen i forkant.</p> <p>Leseleksen må leses 3-5 ganger hjemme.</p> <p>Alle elevene må ha eget lesekort hvor de krysser av for antall ganger de leser. Både lærer og foresatte kvitterer på kortet (Se eks. på lesekort bakerst i heftet). <i>Viktig</i> at leseleksa blir hørt på skolen hver dag.</p> <p>Når det er nødvendig må det, i tillegg til felles leselekse, gis tilpasset leselekse etter nivå. Dette avtales med elev og foresatte.</p>	<p>For å gjennomgå vanskelige ord og begrep. Stoffet er da kjent for elevene.</p> <p>Gir den ekstra mengdetreningen som er svært viktig i lese- og skriveutviklingen. Dette gir også den sterke eleven en positiv utvikling.</p> <p>Viser eleven at leselekse er viktig. Læreren bør signere med et klistremerke, stempel eller lignende. Det gir større motivasjon.</p>

HVA	HVORDAN	HVORFOR
Bruk alle fag	Lese om ulike tema i alle fag.	Gir elevene flere innfallsvinkler til bruk av lesing og skriving som redskap. Utvikler begrep. Å se at lesing er forutsetning for å tilegne seg kunnskap
Lese -strategier	Lydering er den viktigste strategien i innlæringen. Helord-lesing og stavelseslesing brukes også for å ”få opp farten” på lesingen.	Lydering er viktig for å forstå prinsippene ved lesing. Veien videre er å bli en god ortografisk leser. Utvikler lesing og skriving til et best mulig redskap for den enkelte.

Plan for lese- og skriveopplæring på 3. og 4. årstrinn.

Plan for lese- og skrive opplæring på 3. og 4. årstrinn.

HVA?	HVORDAN?	HVORFOR?
Samarbeid hjem - skole	<p>Høstforeldremøtet: Forventninger til foresatte:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gjør foresatte bevisst på at leseleksen fortsatt må øves 3 ganger hver dag (repetert lesing) - motivere for høytlesing <p>Orientering om leselystaksjon</p>	<p>Styrker et godt samarbeid mellom hjem og skole.</p> <p>Bevisstgjøring av foresatte.</p> <p>En god lese- og skriveutvikling forutsetter god oppfølging i hjemmet. Viktig med mengdetrening. Felles ansvar for lese- og skriveopplæringen.</p>
Godt læringsmiljø	<p>Tydlig klasseledelse. Fast oppstart på dagen/timen med:</p> <ul style="list-style-type: none"> -klasseregler -forutsigbarhet -faste rutiner 	<p>Viktig med en tydelig struktur og en god og trygg klasseledelse.</p> <p>Alle elever skal oppleve at de har et godt læringsmiljø som gir trygghet og aksept for likheter og ulikheter.</p>
Høytlesing	<p>Sett av tid flere ganger i uken bare til høytlesing.</p> <p>Faste tidspunkter på timeplanen for høytlesing. Skap kontakt mellom oppleser og elevene.</p> <p>Leselystaksjon.</p>	<p>Det brukes tid på å bare sitte stille og høre på høytlesing. Skaper leselyst og er språkstimulerende. Utvikler begreper og ordforråd.</p> <p>Fremmer språklig kompetanse og interesse for bøker og lesing.</p>
Muntlig kompetanse	<p>Vektlegging av elevenes videreutvikler av språk og lytteforståelse. Elevene tar ordet i gruppa. Framføring av egne fortellinger. Lese høyt i klassen. Dramatisering.</p>	<p>Elevene skal lære å uttrykke seg muntlig og argumentere for sine synspunkter. Gir trygghet i sosiale og faglige situasjoner. Utvikler bedre begrepsforståelse.</p>
Lesestund	<p>Sett av 20 min. i uken til lesing. Fast ramme for lesestunden. Viktig å ha et rikt utvalg av litteratur i ulike sjangere, noe bibliotekansvarlig bør ha oppfølgingsansvaret for. Leselystaksjon.</p>	<p>Lese mye for lesegledens skyld. Kontaktlærer hjelper elevene til å velge bøker. Vanskelighetsgrad på teksten og innholdet må være tilpasset elevens lesenivå.</p> <p>Vektlegger leseglede, opplevelseslesing og mengdetrening.</p>

HVA?	HVORDAN?	HVORFOR?
Ferdighetstrening.	<p>Gi lekse til alle hver dag.</p> <p>Alle elevene må ha eget lesekort hvor de krysser av for antall ganger de leser. Både lærer og foresatte kvitterer på kortet (Se eks. på lesekort bakerst i heftet).</p> <p>Leseleksen må leses minimum 3 ganger hjemme hver dag.</p> <p>Viktig at leseleksen blir hørt på skolen, minst tre ganger i uken.</p> <p>I tillegg til felles leselekse, ca to ganger i uka, må det gis tilpasset leselekse hver dag. Dette avtales med den enkelte elev og foresatte.</p>	<p>Leseleksen må gjennomgås på skolen i forkant.</p> <p>Gir den ekstra mengdetreningen som er svært viktig i lese- og skriveutviklingen. Den sterke eleven får en positiv utvikling. Viser eleven at leselekse er viktig. Læreren bør signere med klistremerke, stempel og lignende, noe som er viktig for motivasjonen.</p> <p>Viktig å vedlikeholde. Noen av elevene får større lesehastighet.</p>
Leseforståelse	<p>På 3. og 4. årstrinn settes fokus på innholdsforståelse. Arbeid med spørsmål til tekster, faktasetninger og lag spørsmål til tekster.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Skrive logg - Bruk bibliotek - Leselystaksjon - Forfatterbesøk 	<p>For å forstå og lære av det man leser.</p> <p>Motiverer for lesing</p>
Lesing for ulike formål	<p>Vektlegge hvordan ulike tekster leses (bruksanvisninger, fagtekster, prosatekster, poesi, internett, etc.).</p> <p>Fortsettelsesbok for hjemmelesing, minst 15 min. pr uke.</p>	<p>Tilpasse leseteknikk etter behov/sjanger. Fagene ligger ikke i veien for hverandre, men utfyller hverandre. Eleven trenger ulike teknikker for å skaffe seg informasjon.</p> <p>For opplevelsens skyld. Stimulere til leselyst. Gir mengdetrening.</p>

HVA?	HVORDAN?	HVORFOR?
Bruk alle fag	Hvert fag har sin terminologi. Alle faglærere har ansvar for å utvikle begreper og ordforråd i sitt fag. Les om ulike tema. Bruk internett.	Dette gir elevene et bedre grunnlag for å forstå og tolke fagtekster. Gir elevene flere innfallsvinkler til bruk av lesing og skriving som redskap. Trening i bruk av ulike nettsteder. Oppleve at lesing er forutsetning for å tilegne seg kunnskap.
Orddiktat	Bruk ord fra leseleksen denne uken, 7-10 ord pr. uke. Elevene må få ordene på ukeplanene for å øve på forhånd. Etter hvert brukes også enkle setninger som diktat.	Vektlegger rettskrivning og utenatføring.
Skriving	- Rettskrivning - Grammatikk - Friskrivning - Sjangerlære - Gjenfortelling - Bokrapporter - Studieteknikk - Bruk av pc	Repetisjon/overlæring Vektlegger rettskrivning og skriveglede. Utvikler en sammenhengende og funksjonell håndskrift. Bruke internett for å finne stoff til egne tekster. Ti fingre?
Skriftforming	Trene i egen penskrift-bok minst to ganger i uka. Bruke forskrift eller engangsbøker. Viktig med individuell veiledning.	For å øve riktig skriveretning og sammenhengende skrift. Repetisjon/overlæring
Arbeidsvaner	Still krav og vis forventninger til innsats og grundig arbeid. Vektlegg hvordan arbeidet er gjort, både muntlig og skriftlig.	For å lære noe må man strekke seg. Alle elever har krav på det i opplæringen. Viser at arbeidet elevene gjør daglig er viktig og at det blir verdsatt gjennom konstruktive tilbakemeldinger fra lærer. Lærer gode arbeidsvaner.
Overlæring og repetisjon	Drill, øv! Mange repetisjoner på ulike måter.	For å sikre automatisering må det øves.
PC-bruk, se egen IT- plan		

Plan for lese- og skriveopplæring på 5., 6. og 7. årstrinn.

Plan for lese- og skrive opplæring på 5., 6. og 7. årstrinn.

En av forskjellene på Norge og land som har hatt høyere score innen lesing, er at vi i vårt land ikke har formell leseopplæring fra 5. årstrinn og videre i grunnskoleløpet. Det er derfor fortsatt viktig med lesetrening og leselekse hver uke.

I løpet av skoletiden skal elevene lese utallige sider fagtekst. Det blir større og større krav til å kunne lese seg til kunnskap på mellom- og ungdomstrinnet. Dette krever god lesekompetanse og god studieteknikk. Elevene trenger øving i å lese/forstå fagtekster. Det må derfor brukes tid på dette.

HVA?	HVORDAN?	HVORFOR?
Samarbeid hjem - skole	Høstforeldremøtet: Ha fortsatt fokus på lesing og oppfølging av leselekser.	Styrker et godt samarbeid mellom hjem og skole. Bevisstgjøring av foresatte.
Høytlesing	Sett av tid til høytlesing. Leselystaksjon	Fremmer språklig kompetanse og interesse for bøker og lesing.
Muntlig kompetanse	Varier språket gjennom ordvalg og syntaks. Forstå fremmedord og faglige begreper. Delta i samtale, diskusjon og drøftinger. Høytlesning.	Elevene skal lære å uttrykke seg muntlig og argumentere for sine synspunkter. Gir trygghet i sosiale og faglige situasjoner. Utvikler begreper og ordforråd.
Bibliotek	Låne bøker og annen litteratur under veiledning. Viktig at vanskegrad på tekst og innhold er tilpasset elevens utviklingsnivå.	Gir lesestimulering og litterære opplevelser.
Lesestund	Sett av 20 min. to ganger i uka til stillelesing. Fast ramme for lesestunden. Viktig å ha et rikt utvalg av litteratur i ulike sjangere. Kontaktlærer hjelper elevene til å velge bøker. Bibliotekansvarlig bør ha oppfølgingsansvaret. Leselystaksjon. Vanskelighetsgrad på tekst og innhold må tilpasses elevens lesenivå	Mye lesing gir leseglede! Vektlegger leseglede, opplevelseslesing og mengdetrening.

HVA?	HVORDAN?	HVORFOR?
Ferdighetstrening	<p>Gi lekse hver dag.</p> <p>I tillegg til felles leselekse, ca en - to ganger i uka, må det være tilpasset leselekse hver dag. Dette avtales med den enkelte elev og foresatte.</p> <p>Alle elevene må ha eget lesekort hvor det krysses av for antall ganger som de leser.</p> <p>Antall ganger elevene leser, vanskelighetsgrad, og mengde, må vurderes i hvert tilfelle.</p> <p>Leseleksen blir hørt på skolen, to ganger i uken.</p>	<p>Viktig å vedlikeholde. Noen elever får en større lesehastighet.</p> <p>Det er svært viktig å ha en strukturell og formell leseopplæring.</p> <p>Viser elevene at leselekse vektlegges i skolen.</p>
Leseforståelse	<p>Arbeid med spørsmål til tekster, faktasetninger og lag spørsmål til tekster.</p> <p>Leselystaksjon.</p> <p>Forfatterbesøk.</p>	<p>For å forstå hva man leser.</p> <p>Dette er en viktig strategi for læring i alle fag.</p> <p>Motiverer for lesing.</p>
Lesing for ulike formål	<p>Vektlegg hvordan ulike tekster leses i alle fag (bruksanvisninger, fagtekster, prosatekster, poesi, internett, etc.).</p> <p>Fortsettelsesbok for ”lesekvarten”. Les 15 min. stille på skolen to ganger i uka.</p> <p>Fortsettelsesbok for hjemmelesing 15 – 30 min. to ganger i uken (7 trinn).</p>	<p>Tilpasse leseteknikk etter behov/sjanger.</p> <p>Fagene ligger ikke i veien for hverandre, men utfyller hverandre. Her har alle faglærere et ansvar. Bruk lesing som redskap i alle fag. Eleven trenger ulike teknikker for å skaffe seg informasjon.</p> <p>For opplevelsens skyld. Stimulerer til leselyst.</p> <p>Mengdetrening gir bedre læringsresultat.</p>
Bruk alle fag	<p>For å tilegne seg kunnskap i alle fag, må elevene bruke lesing og skriving som redskap.</p> <p>Lese om ulike tema.</p> <p>Bruk internett.</p> <p>Hvert fag har sin egen terminologi. <i>Alle faglærere har ansvaret for å utvikle begreper og ordforråd i sine fag</i>”</p>	<p>Gir elevene flere innfallsvinkler til bruk av lesing og skriving som redskap.</p> <p>Bruk av ulike nettsteder, gir også tverrfaglig læring.</p> <p>Å se at lesing er en forutsetning for å tilegne seg kunnskap.</p> <p>Dette gir elevene et bedre grunnlag for å forstå og tolke fagtekster</p>

HVA?	HVORDAN?	HVORFOR?
Diktat	Ha en fast dag i uken for diktat.	Vektlegger rettskrivning og utenatføring.
Skriving	<ul style="list-style-type: none"> - Rettskrivning - Grammatikk - Sjangerlære - Jenfortelling - Bokrapporter - Bruk av pc - Logg - Fagtekster/leserinnlegg <p>Bruk alle fag</p> <p>Studieteknikk er spesielt viktig nå.</p>	<p>Repetisjon/overlæring. Rettskriving.</p> <p>Bruke internett for å finne stoff til egne tekster.</p> <p>Skriving som et redskap i alle fag gir god læring.</p>
Friskrivning	Egen forfatterbok hvor elevene skriver fritt brukes <i>en</i> gang i uken. Elevene må også få skrive historiene sine på PC.	Gir skriveglede og skrivetrening.
Skriftforming	Utvikle en personlig Håndskrift.	For å få en hensiktsmessig håndskrift.
Arbeidsvaner	Still krav og vis forventninger til innsats og grundig arbeid. Vektlegge hvordan arbeidet er gjort, både muntlig og skriftlig.	<p>For å lære noe må man strekke seg, noe alle elever har krav på i opplæringen.</p> <p>Viser at det daglige arbeidet elevene gjør er viktig. De blir verdsatt gjennom konstruktive tilbakemeldinger fra lærer. Lærer gode arbeidsvaner.</p>
PC-bruk, se egen IT- plan		

Plan for lese- og skriveopplæring på 8., 9. og 10. årstrinn.

Lesing = avkoding *forståelse * motivasjon

Avkoding har vært vektlagt i alle år på barneskolen. Det er blant annet gjort i form av mengdetrening og repetert lesing. I forhold til motivasjon, har det også vært tiltak som har fokusert på mest mulig lesing. På ungdomsskolen bør oppmerksomheten dreies mot *best mulig lesing*. Leseopplæringen skal ikke komme som et tillegg til fagstoffet, men gjennomsyre det. *Best mulig lesing = Nå målene en har med lesingen*. Målene kan være å lære faktakunnskap, få innblikk i holdninger, hente informasjon, å ha det artig, m.m.

Den reviderte leseplanen for Namsos kommune har for ungdomstrinnets del endret form fra en idèbank til en ”hva – hvordan – og hvorfor gjør vi det – plan”. Fokuset vil ligge på det daglige arbeidet med fagstoffet i klasserommet og i heimen. Forskning viser at det er det jevne, strukturerte, grundige og intense arbeidet som gir god læringseffekt blant elevene.

HVA?	HVORDAN?	HVORFOR?
Samarbeid hjem/skole	Informere hjemmet om hvordan vi jobber med lesing/læring på skolen.	Bevisstgjør foreldrene på hvordan det jobbes med lesing på ungdomstrinnet. Leseleksene gis nå gjennom de ulike teorifagene.
Godt læringsmiljø	Tydelig og strukturert klasseledelse. Lærerne skal: <ul style="list-style-type: none"> - være gode leserollemodeller - vise elevene at lærerne også leser - fremelske nysgjerrigheten - fremelske ”uvitenheten” 	Elevene skal vite hvilken atferd som er forventet i læringssituasjonen. Ingen læring uten trygghet. Alle elever skal oppleve at de har et godt læringsmiljø som gir trygghet og aksept for både likheter og ulikheter. Elevene skal erfare at de må lese og lytte for å lære. Elevene skal erfare at lesing er både artig og nyttig. <i>Alle</i> kan bidra med noe! Spørsmål, ”uvitenhet” og nysgjerrighet er like viktig som svar.
Arbeidsvaner	Still krav og vis forventninger til innsats og grundig arbeid. Kontroller at elevene innfrir kravene som stilles. (Selvsagt tilpasses kravene til den enkelte). Alle elevene skal delta i det daglige arbeidet. Vektlegg arbeidsprosessen, ikke bare slutt karakteren.	For å oppnå læring, må alle elevene ha realistiske mål å strekke seg mot. Her er det viktig å få med de skoleflinke, slik at vi ikke gjør dem en ”bjørnetjeneste”.

HVA?	HVORDAN?	HVORFOR?
Glede	Gi rom for lesing ”blott til lyst”.	Gir følelse av at lesing er artig og avslappende. Lesing er nyttig både til læring og atspredelse.
Lesekompetanse Ferdighetstrening Overlæring	- Høytlesing - Stillelesing - Lærer leser høyt - Lekselesing	Dette gjøres jevnlig i de fleste klasserom. Alle momentene er viktige som ferdighetstrening i lesing. <u>Høytlesing:</u> Viktig for leseflyt. Selvfølelse; alle blir sett og lyttet til. <u>Stillelesing:</u> Elevne kan, etter ferdigheter og behov, bruke ulike lesestrategier. <u>Lærer leser høyt:</u> Han er en rollefigur. Alle er sammen om en tekst uten at de må prestere, eller høre at andre presterer. Auditiv tilnærming til teksten. <u>Lekselesing:</u> Fokuser på leseleksene. Lesing av fagtekstene er leseleksjoner! Pass på at leksene blir gjort. Glem ”ansvar for egen læring!”
Skriftforming	Still krav til alt skriftlig arbeid. Det skal legges flid i arbeidet. Det er viktig at lærer gir tilbakemelding på om kravene er innfridd. Dersom håndskrifta ikke er leselig, kan digital skrift brukes.	Gir god selvfølelse med skikkelige og fine arbeidsbøker. Mht. eksamen og prøver, er oversiktlig arbeidsbøker et nyttig hjelpemiddel for den enkelte.
Skrivekompetanse	Faglærer gir opplæring i de ulike tekstsjangrene som tilhører det enkelte faget. Grammatikk og rettskriving er fortsatt en viktig del av opplæringen.	Elevne skal beherske og velge riktig sjanger etter målet med skrivingen.

HVA?	HVORDAN?	HVORFOR?
<p>Læringskompetanse</p> <p>Ferdighetstrening</p> <p>Overlæring</p>	<p>Lærer velger <i>en</i> bestemt måte å bearbeide stoffet på, som skal ha ekstra mye fokus over lang tid:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ikke varier for mye - Introduser grundig - Vis/demonstrer grundig - Gjør i lag med elevene, grundig <p>Gjenta punktene over <i>mange (!)</i> ganger!</p>	<p>For å gi elevene en reell mulighet til å ta riktige valg når det gjelder lesestrategier.</p> <p>Lærer velger de strategiene han/hun behersker selv. Da får kommer også Motivasjonen. (Det er mange fag og mange lærere. De ulike ”elevtypene” får alternativ)</p> <p>De fleste elevene vet ikke hvordan de lærer best. Etter en presentasjon av ulike måter, vet de ofte fortsatt ikke hvilken måte som er best. De vet heller ikke alltid hvilken måte som er best selv om de ”bruker” den.</p> <p>For å gjøre gode valg av lesestrategier må lesestrategien være internalisert.</p>

HVA?	HVORDAN?	HVORFOR?
<p>Muntlig kompetanse</p>	<p>Læring av lærestrategier og lesestrategier må <i>også</i> gjøres muntlig.</p> <p>Synliggjøre (vise og fortelle) hvordan ”ting” kan gjøres, hvordan det tenkes i læringsarbeidet.</p> <p>Muntlig gjennomgang og innøving av både skriftlige og muntlige læringsstrategier. Vektlegg gjerne både elevens og lærers strategier.</p>	<p>Bruk av flere metoder forsterker læringen hos den enkelte.</p> <p>Elevene har styrker på ulike områder.</p> <p>Tale er et ”tenkeverktøy”.</p> <p>Mange elever ”kommer ikke på at ”ting” faktisk kan gjøres på en annen måte enn de allerede gjør. (Hvis du ikke kan strikke rette masker, så finner du heller ikke ut hvordan du strikker en vridd vrang maske).</p> <p>Muntlig kompetanse er en viktig del av de aller fleste fag. Muntlig eksamen er like viktig som skriftlig.</p> <p>Muntlige ferdigheter er viktig i både i jobb og utdannings-sammenheng senere i livet.</p>
<p>Kompetanse i bruk av digitale medium</p> <p>Ferdighetstrening</p> <p>Overlæring</p>	<p>Innlæringa er det samme som for lese-/lærestrategier. I tillegg kommer bl.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hvordan søker man (søkeord)? - Hvordan ta vare på det man finner? - Hva er relevant i forhold til emnet? - Kildekritikk - Feilkilder 	<p>Søkekompetansen må utvikles, den er ikke et instinkt.</p> <p>Lærer å finne tekster som omhandler temaet.</p> <p>Lærer å finne tekster elevene forstår.</p> <p>Lærer å ”vrake” tekster som ikke holder mål.</p>

HVA?	HVORDAN?	HVORFOR?
<p>Kompetanse i bruk av skrevne medium</p> <p>- Ferdighetstrening</p> <p>- Overlæring</p>	<p>I tillegg til lærebøkene, leses fagtekster i bøker, oppslagsverk, tidsskrift mv.</p> <p>Bruk skolebiblioteket</p> <p>Husk at skjønnlitteratur også er fagtekst!</p> <p>Hvordan finner en fram til det en trenger?</p> <p>Hva er relevant i forhold til emnet?</p> <p>Hvordan holde oversikten over det en finner?</p>	<p>Lærer å finne tekster som omhandler temaet.</p> <p>Lærer å finne tekster elevene forstår.</p> <p>Lærer å ”vrake” tekster som ikke holder mål.</p>

Kartlegging av lesing og skrivning.

<p>Basiskunnskap 3. – 4. årstrinn</p>		
<p><i>Skal bygge på basiskunnskaper i 1. – 2. årstrinn</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Lydsammenbinding (binde sammen lyder til hele ord) • Kjenne alle bokstaver og deres lydekvivalent • Fonemer som må benytte flere bokstaver for å angi lyden <i>EKS kj – skj – ng etc.</i> • Lære å gjenkjenne hvordan konsonantopphopninger uttales <i>EKS tr – kr –pr etc.</i> • Diftongene • Fonologisk lesestrategi • Innholdsord <i>EKS: hus, gå, leke mm</i> • Funksjonsord <i>EKS: jeg, meg, en, over, under, på med mer</i> • Ortografisk lesestrategi • Skrive ord og enkle tekster • Skrive frifortellinger • Leseflyt og leseforståelse • Rettskrivingsregler • Sammenhengende skrift 	<ul style="list-style-type: none"> • Speiling (reversaler) <i>EKS: sol = los sol = slo</i> • Utelatelser / tillegg av bokstaver • Lydrett skrivemåte <i>EKS jæi jik åver...</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Les pseudoord og meningsløse ord <i>Frosk = flosk "Birdasip"</i> • Lesehjul <i>EKS.: a+vokal/diftong Konsonant opphopning+ vokal/diftong</i> • Helordslesing <i>EKS: er – her - der</i>

<p>Basiskunnskap 5. – 10. årstrinn</p>		
<p><u>Skal bygge på basiskunnskaper i tidligere klassesertrinn</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Leseforståelse • Lesehastighet • Rettskriving • Lesestrategier • Læringsstrategier • Studieteknikker 		<ul style="list-style-type: none"> • CRISS

Kartlegging av lesing/skriving 1. – 3. årstrinn.

ÅRSTRINN		SEPTEMBER/ OKTOBER	FEBRUAR/ MARS	MAI
1. årstrinn	N O R S K	<ul style="list-style-type: none"> • Individuell bokstavtest (store & små) 	<ul style="list-style-type: none"> • Tove Kroghs tegneprøve • Språklig bevissthet 	<ul style="list-style-type: none"> • Kartlegging av leseferdigheter • Språklig bevissthet
2. årstrinn	N O R S K	<ul style="list-style-type: none"> • Kartlegging av leseferdigheter-hefte nr.1 	<ul style="list-style-type: none"> • Nasjonale prøver 	<ul style="list-style-type: none"> • Kartlegging av leseferdigheter-hefte nr.2
3. årstrinn	N O R S K	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeid med ord- høst • R. Sivertsen-rettskriving 	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeid med ord-vinter 	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeid med ord- vår • Ordkjedetesten • R. Sivertsen-rettskriving

- Etter at DU har gjennomført kartleggingen, sett resultatarket inn i permen til spes.ped.koordinator.
- Kopieringsoriginaler til kartleggingen og oppsummeringsark ligger i samleperm hos spes.ped.ansvarlig.
- Spes.ped koordinator på skolene sammenfatter skolens kartlegging og forelegger resultatet for rektor og plangruppe.

Kartlegging av lesing/skriving 4. – 5. årstrinn.

ÅRSTRINN		SEPTEMBER/ OKTOBER	FEBRUAR/ MARS	MAI
4. årstrinn	N O R S K	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeid med ord- høst • R. Sivertsen-rettskriving 	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeid med ord-vinter 	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeid med ord- vår • Ordkjedetesten • R. Sivertsen-rettskriving
5. årstrinn	N O R S K	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeid med ord- høst • R. Sivertsen-rettskriving • Nasjonale prøver 	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeid med ord-vinter 	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeid med ord- vår • Ordkjedetesten • R. Sivertsen-rettskriving

- Etter at DU har gjennomført kartleggingen, sett resultatarket inn i permen til spes.ped.koordinator.
- Kopieringsoriginaler til kartleggingen og oppsummeringsark ligger i samleperm hos spes.ped.ansvarlig.
- Spes.ped koordinator på skolene sammenfatter skolens kartlegging og forelegger resultatet for rektor og plangruppe.

Kartlegging av lesing/skriving 6. -7. årstrinn.

ÅRSTRINN		SEPTEMBER/ OKTOBER	FEBRUAR/ MARS	MAI
6. årstrinn	N O R S K	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeid med ord- høst • R. Sivertsen-rettskriving 	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeid med ord-vinter 	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeid med ord- vår • ordkjedetesten • R. Sivertsen-rettskriving
7. årstrinn	N O R S K	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeid med ord- høst • R. Sivertsen-rettskriving 	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeid med ord-vinter 	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeid med ord- vår • ordkjedetesten • R. Sivertsen-rettskriving

- Etter at DU har gjennomført kartleggingen, sett resultatarket inn i permen til spes.ped.koordinator.
- Kopieringsoriginaler til kartleggingen og oppsummeringsark ligger i samleperm hos spes.ped.ansvarlig.
- Spes.ped koordinator på skolene sammenfatter skolens kartlegging og forelegger resultatet for rektor og plangruppe.

Kartlegging av lesing/skriving 8. – 10. årstrinn.

ÅRSTRINN		AUGUST/ SEPTEMBER		MAI
8.årstrinn	N O R S K	<ul style="list-style-type: none"> • Lesetest • Kartleggerens orddiktat (førtest) • Nasjonale prøver 		<ul style="list-style-type: none"> • Lesetest • Kartleggerens orddiktat (ettertest)
9.årstrinn	N O R S K	<ul style="list-style-type: none"> • KALS (En noe mer omfattende lese- og skrivekartlegging) 		
10.årstrinn	N O R S K	Ingen screening på alle elevene på 10.trinn. Kun de elevene med ekstraordinære behov følges opp med aktuell testing på dette trinnet.		

- Etter at DU har gjennomført kartleggingen, sett resultatarket inn i permen til spes.ped.koordinator.
- Kopieringsoriginaler til kartleggingen og oppsummeringsark ligger i samleperm hos spes.ped.ansvarlig.

Spes.ped koordinator på skolene sammenfatter skolens kartlegging og forelegger resultatet for rektor og plangruppe

Sjekkliste for kartlegging / observasjon før eventuell henvisning til PPT.				Hvem er ansvarlig for hva!
Skal gjøres	Bør gjøres	Observasjoner – skal gjøres	Tiltak – forslag (gjennomføres hele skoleåret)	
<ul style="list-style-type: none"> • Språkligbevissthet • TRAS • Etter 5 innlærte bokstaver/lyder – kontroller at de er automatisert • Tove Kroghs tegneprøve • Kartlegging av leseferdighet – lesesenteret • Arbeid med ord • Ordkjedetesten • Rettskriving R. Sivertsen • Nasjonale prøver 	<ul style="list-style-type: none"> • Jarle Elvemos diagnostisk lese og skrive prøve • Språk 6 – 16 • STAS • LOGOS • Kartleggeren 	<ul style="list-style-type: none"> • Syn • Hørsel • Håndskrift 	<ul style="list-style-type: none"> • Språkleker • Arbeid videre med de ikke automatiserte bokstavene/lydene • Finmotoriske aktiviteter • Grovmotoriske aktiviteter • Differansiering av opplegg innenfor skolens rammer • Kurs av ulik karakter <ul style="list-style-type: none"> - språklig bevissthet - bokstavinnlæring - lesekurs - forvekslinger - helord - rettskriving - penskrift • Lesestimulerende tiltak <ul style="list-style-type: none"> - Lesestund - Skrivestund - Skriveverksted 	<ul style="list-style-type: none"> • Skoleledelsen / Fagveileder / Team / pedagogisk personell • Bibliotekar • Kontaktlærer • Team /pedagogisk personell

<ul style="list-style-type: none"> • KALS • Lesetest ungdomstrinnet 			<ul style="list-style-type: none"> - Skolebibliotek • Tverrfaglig tiltak <ul style="list-style-type: none"> - den kulturelle skolesekken - utstilling av egenprodusert skrivearbeid • Sosialt læringsmiljø <ul style="list-style-type: none"> - elevmedvirkning - elevsamtale - klasse – og skolemiljø - mobbeplan - elevens selvoppfatning • Organisatoriske tiltak • Evaluering <ul style="list-style-type: none"> - høstsemester - vårsemester 	<ul style="list-style-type: none"> • Musikk ansvarlig • Team /pedagogisk personell
---	--	--	--	--

Kilder:

- Artikler i "Fagbok i bruk" Lesesenteret, "Å lese en fagtekst." Liv Engen, Lise Helgevold 2006
http://lesesenteret.uis.no/getfile.php/Lesesenteret/Fagbok%20i%20bruk_Les%20og%20ler_46_53.pdf
http://lesesenteret.uis.no/getfile.php/Lesesenteret/Fagbok%20i%20bruk_Aa%20lese%20en%20fagtekst_6_15.pdf 04.03.09)
- Hjetland, Helga: "Ikkje la PISA dominere opplæringa" Bedre skole nr.1 2009
- "Jeg leser aldri – men jeg leser alltid. Gutter som lesere og som bibliotekbrukere" av Trude Hoel og Lise Helgevold, Nasjonalt senter for Leseforskning, 2005
<http://lesesenteret.uis.no/leseopplaering/article1533-896.html> 04.03.09)
- "Lesesiesta – som lesestimuleringstiltak", Liv C. Stuestøl
<http://lesesenteret.uis.no/getfile.php/Lesesenteret/pdf-filer/Lesesiesta.pdf> 04.03.09
- PIRLS
PIRLS 2001-rapporten
"Hvorfor leser klasser så forskjellig?"
"Norsk kortversjon"
"Slik leser 10åringer i Norge"
<http://lesesenteret.uis.no/forskning/leseundersokelser/pirls/> 04.03.09)
PIRLS 2006-rapporten
"Norske elevers leseinnsats og leseferdigheter"
<http://lesesenteret.uis.no/forskning/leseundersokelser/pirls/> 04.03.09)
- Norsk læraren nr 3, 2007, Astrid Roe
- PISA
Utdanningsdirektoratet, "Hva er PISA?"
http://www.utdanningsdirektoratet.no/upload/Forskning/Internasjonale_undersokelser/Hva_er_PISA.pdf 04.03.09)
- "Systematisk kartlegging gir resultater", Liv Engen, Anne C. Begnum, Ragnar Solheim, 2005
http://lesesenteret.uis.no/forskning/leseundersokelser/kartlegging_av leseferdigheter/ 04.03.09)

- Utdanning, 20.02.09 ”Elevene betaler prisen”, Lena Opseth
- Rammeplan for barnehagens innhold og oppgave
- ”Fremtida nå – les og forstå” Lisbeth M Brevik, Modum kommune
- [http://www.modumskole.net/nmu/info/Foreldrerepresentasjon%](http://www.modumskole.net/nmu/info/Foreldrerepresentasjon%20280808) 20280808. Ppt
08.03.09
- [http://www.regjeringen.no/upload/kd/vedlegg/kunnskapsloftet](http://www.regjeringen.no/upload/kd/vedlegg/kunnskapsloftet%20presentasjon) presentasjon. Pdf
080309.
- Lese – skrivevansker. Jarle Elvemo.’
- Dysleksia. Fra teori til praksis. Torleiv Høyen og Ingvar Lundberg
- Kunnskapsløftet. Kunnskapsdepartementet.